

Saturs

I. Piezīmes par provinču tiesībām vispār	5
II. Tiesību avoti Baltijas vēsturē līdz krievu valdīšanas sākumam.....	18
III. Baltijas provinču tiesības krievu valdīšanas laikā	50
IV. Muižniecības attiecības pret valsts varu Baltijas vēsturē.....	79
V. Par Baltijas muižniecības privilēģijām publisko tiesību laukā	96
VI. Vai Baltijas muižniecības privāttiesību privilēģijas ir jāatpērk?	105
VII. Daži piemēri iz Baltijas tiesību partikulārisma (skaldīšanās pēc tiesību novadiem).....	122
VIII.Laulības tiesības:	
1. Par laulību vispār un par viņas vēsturi	139
2. Laulātu ļaužu mantas tiesības.....	165
3. Personīgas tiesību attiecības starp laulātiem (un laulājamjiem).....	186
a) Saderināšanās	186
b) Laulības slēgšana	193
c) Laulātu personīgās attiecības laulības kopdzīvē	205
d) Laulības izbeigšanās.....	218
IX. Baltijas tiesu sistēma pirms un pēc 1889.g. tiesu reformas	229
1. Baltijas vecās (“vācu”) tiesas pirms 1889.g.	230
2. Vispārīgās tiesas un miertiesas	238
3. Miertiesas sakarā ar jauno 1912.g. likumu par vietējām tiesām	262
4. Jaunās krepostnodaļas. Vispārīgo tiesas procesa likumu papildinājumi priekš Baltijas.....	297
5. Zemnieku tiesas Baltijā pēc 1889.g. reformas	307
6. Jaunās Iekškrievijas tiesas, salīdzinot ar Baltijas zemnieku tiesām	316
7. Latviešu valoda Baltijas tiesās	343
8. Beigu piezīmes	357
X. Divējādas tiesību pasaules.....	359

Priekšvārds faksimilizdevumam

Bibliotēku ļaudis zina, ka Kārļa Ducmaņa (1881–1943) "Iz Baltijas provinču tiesībām" ir viena no pieprasītākajām grāmatām Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes studentu aprindās, ja ir runa par tiesību vēstures izziņāšanu. To tāpat pieprasa LU Vēstures un filozofijas fakultātes studenti. Gadoties pat tā, ka uz šo pirms vairāk nekā gadsimta izdoto darbu LU bibliotēkā gaida lasītāju rinda. Pasaulē nākusi 1913.gada vasarā, tobrīd Sanktpēterburgas universitātes tieslietu studenta K.Ducmaņa grāmata bija pirmais plašāka rakstura juridisko rakstu krājums latviešu valodā, kas uzreiz piesaistīja latviešu sabiedrības uzmanību un tika daudz cilāts ne tikai juristu aprindās. Tas bija laiks, kad pēc 1905. gada revolūcijas satricinājumiem strauji attīstījās vēl salīdzinoši jaunā latviešu literatūra un māksla, dzima sabiedriskās aktivitātes, veidojās juristu, pārsvarā advokātu, korpuss, bet tika konstatēts, ka juridiskā sadaļa uz vispārējā latviešu zinātniskās literatūras klāsta fona ir "visnabagākā". Kopš jaunlatviešu laikiem periodikā pa kādam rakstam šad tad bija parādījies, taču tie lielākoties bija diletantiski, nespeciālistu radīti. Arī nākamais neatkarīgās Latvijas valsts diplomāts un Latvijas Senāta (Augstākās tiesas) senators K. Ducmanis 20. gadsimta sākumā vairāk bija pazīstams kā publicists, "Pēterburgas Avīžu" humora pielikumā "Purva malā" un "Zobgaļa kalendāra" satīru autors zem segvārda "Atskabarga". Jurisprudencei un studijām Sanktpēterburgas universitātē viņš pievērsās 1907. gadā, tās pabeidza 1913. gadā, kļuva par advokāta palīgu Rīgā, pēc tam advokātu, vienlaicīgi līdz Pirmā pasaules kara sākumam vadot avīzi „Līdums”.

Toreiz Pētera Bērziņa apgādā nodrukātais "Iz Baltijas provinču tiesībām" ir agrāk periodikā publicēto K. Ducmaņa rakstu apkopojums, sakārtots 10 nodaļās 367 lappušu garumā.

Iepriekš Sanktpēterburgas universitātes students manuskriptu 1912.gadā bija atrādījis Latviešu juristu biedrībai un acīmredzot saņēmis pozitīvu atzinumu. Saturu veido apcerējumi par Krievijas impērijas Baltijas provinču tiesību vēsturi, Baltijas muižniecības privilēģijām privāttiesību un publisko tiesību jomā (pēc būtības pārskats par Baltijas gubernu muižniecības attiecībām ar valsts varu dažādos laikos), tāpat zemnieku tiesu iestāžu Baltijas gubernās salīdzinājums ar analogām iestādēm pārējā Krievijā; atziņas par latviešu valodas lietošanas bēdīgo stāvokli šajās zemnieku tiesās un pat Rūdolfā Blaumaņa stāsta "Andriksons" analīze no tiesību aspekta. No krājumā apkopotā, lielu interesi gan iznākšanas brīdī, gan vēlāk, neatkarīgajā Latvijā izpelnījās nodaļa, veltīta laulību tiesībām. Galvenā mērķauditorija bija, kā toreiz teica, "mazie juristi", tas ir pagastu valžu un tiesu rakstveži, privātdokāti. Taču K. Ducmanis, būdams pieredzējis publicists un latviešu auditorijās populārs lektors, bija padomājis par juridisko jautājumu izklāstu nejuristam saprotamā valodā. Tāpēc arī citi **"te atradīs dažu labu padomu un dabūs vispārīgu sajēgu par Baltijas provinču likumu vēsturisko gaitu un tagadējo stāvokli,"** kā to 1913.gadā atzina laikraksts "Druva".

Kaut Krievijas impērija drīz sabruka un tās likumi zaudēja aktualitāti, "Iz Baltijas provinču tiesībām" 20.–30.gados turpināja būt Latvijas tiesību vēstures pamatkursa sastāvdaļa un tika ieteikta kā labs materiāls pašizglītībai par sabiedriski tiesiskiem jautājumiem. Laikiem mainoties, mainījās akcenti, kam sabiedrība pievērsa uzmanību. Ja, grāmatai iznākot, vislielāko uzmanību bija izpelnījušies autora spriedumi par sieviešu un vīriešu tiesībām laulību šķīrot, mantas šķirtību un tamlīdzīgiem civiltiesiskiem jautājumiem, tad neatkarīgās Latvijas gados to bieži piesauca, ja vajadzēja norādīt uz vācu muižniecības privilēģēto stāvokli pagātnē un pārestībām, kas latviešiem šajā sakarā cēlušās.

Par pirmo latvieti – tiesību teorētiķi atzītais Kārlis Ducmanis tika arestēts un deportēts uz Vjatkas "lēģeriem" 1941.gada 14.jūnijā. Padomju okupācijas vara apsūdzēja viņu par līdzdalību